

לחיות את הידיעה-לא פשוט!!!

- מבט על הקורה אותנו.
- וחי בהם - כי הם חיינו.
- עולמך תראה בחיידך (ברכות יז, א).
- מדוע נעץ חזקיהו המלך חרב בבית המדרש? (סנהדרין צד, ב).
- לחיות את מה שאני יודע.
- שלא תהיה "מלומדה".
- והדרת פני זקן - דבר המסור לליבו של עושהו.
- זהירות מההתעלמות.
- התורה אינה "חמצן" אלא החיים עצמם.
- לחיות אמונה.
- יציאת מצרים והעבדות - סימן ויסוד אמוני לדורות (חת"ס).
- צעידה בשביל האמון.
- יהודי של צורה.
- עד איזה גיל משרתים בצבא? (הגר"י גלינסקי).
- כוחן של סוכריות והעומד מאחריהן. מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל (עובדה מאלפת).

צידה לדרך

- א. לאמץ פעולה, ואפילו קטנה ביותר, על בסיס יומי, שתבטא חיבור בין מה שאתה יודע למה שאתה צריך לעשות.
- ב. גם הקושי, הצער והעבדות, יש בהם תכלית, צריך רק למצוא אותה.
- ג. להשתדל לעשות אפילו פעולה אחת כל יום שיש בה הטבה לזולת.
- ד. גם סוכריה קטנה לשני יכולה לחולל פלאים.

לחיות את הידיעה - לא פשוט!!!

אחת המשימות המאוד מהותיות ומשמעותיות בחייו של כל אחד היא ללא ספק - הצמדת הפער בין הידיעה לבין עולם המעשה.

באופן טבעי, כל אדם בעולם הזה, אוגר ידיעות שונות השייכות לעולם הידיעות שלו, ידיעות תורניות ואמוניות ועוד... הדבר ללא ספק מחייב אותו, אלא שלא תמיד עולם הידיעות שלו עולה בקנה אחד עם עולם המעשה בו הוא חי ופועל, כיון שבכדי לקיים ולעשות את כל מה שהוא יודע שצריך לעשות, הדבר מצריך עבודה רבה, עבודה בפני עצמה אשר היא מהמלאכות הלא פשוטות, אך על כל פנים חייבת היא להיות ברמת הידיעה, כיון שזהו בעצם עיקר תכלית עבודת האדם עלי חלד.

הדבר נוגע ליסוד היסודות בעולם הזה והוא - **לימוד התורה**.

והרי זה גם מיסודי האמונה בבורא במישור הרעיוני ובמישור המעשי.

מבט על הקורה אותנו

הנחת יסוד בסיסית וחשובה צריכה להיות נטועה בליבו של כל יהודי - אין דבר שקורה בעולם סתם כך, אין מקרה בעולם, וכמו שאומרים שאותיות המילה "**מקרה**" כשנסדרם בסדר שונה יצא "**רק מה**". הגמרא במסכת ערכין (טז, ב) אומרת שאפילו אם אדם היה צריך להוציא מארנקו שלושה מטבעות ויצאו לו שתיים, אלו ייסורים שבאו עליו בכוונת מכוון, וכן במקרה שלבש את בגדו הפוך וכעת עליו להפוך אותו בחזרה, אלו גם כן נחשבים ייסורים. אם כן רואים שאפילו דברים פחותי ערך וחשיבות, לכאורה, יש להם מטרה מסוימת ומיוחדת.

כל דבר שקורה, קרה או יקרה, הוא מציאות של השגחה פרטית, והדברים ידועים ומפורסמים אך לעיתים צריכים חיזוק. אנו רגילים לחיות יום יום בעולם שנראה בעין פשוטה כעולם נוהג כמנהגו, שהכל טבעי ורגיל, אך חשוב שנזכור את מה שלימדו אותנו חכמינו ש**עולם** מלשון **הַעֲלָם**. העולם בטבעיותו מעלים מעינינו את השגחת ה', ולכן אנו נקראים להתבונן לעומק ולראות את השגחתו יתברך ואת הכוונתו, דרך הדברים והאירועים המקיפים וסובבים אותנו.

בנביא מסופר על שאול המלך, עוד טרם שעלה למלוכה, שהלך לחפש אחר האתונות של אביו. לאחר שלושה ימים של חיפוש שלא הועילו, אמר לו הנער המלווה אותו, שמעתי שהרואה (הנביא שמואל) נמצא בקירוב מקום, הבה נשאל אותו לגבי זה. ולכאורה, הדבר מפתיע, וכי על איבוד אתונות הולכים לשאול את הנביא? אך המפרשים הסבירו, שלאחר תהליך כזה של שלושה ימים, מבין הנער שכנראה יש כאן מסר נסתר, יש כאן איזו שהיא הכוונה משמים, דרך האירועים שהם עוברים, והשאלה לנביא איננה רק איפה האתונות, אלא גם - ואולי בעיקר - מה קורה כאן? מה ה' רוצה לומר לנו באירועים האלו? ואכן, שאול מגיע על ידי כך למלוכה.

ללא ספק, הכל מכוון משמים, עד לפרטי פרטים, ואין אפילו דבר קטן בעולם שהוא סתם במקרה, אלא שלנו - האנשים הפשוטים - קשה לנו מאוד לדעת מה כל דבר בא לומר לנו. כדי לדעת את האמירה האלוקית גם בדברים הקטנים ביותר, צריכים להיות ברמה רוחנית גבוהה מאוד, להיות דבוקים בה' וחיים את אמירתו ממש, אולם רובנו עדיין לא זכינו לכך.

מכל מקום, למרות זאת, מוטלת חובה בסיסית על כל יהודי להתעסק ולפשפש ולדון בזה, כיון שזהו אחד הדברים המחזקים את האדם, המחסן את נפשו ומעצב את ארחות חייו, ועל כך הרחבנו במאמרים שונים בחיבורנו זה, אך ניגע עתה בשתי נקודות יסודיות נוספות והם: **חיי התורה** - יסוד קיומנו, והמבט עליהם. **וחיי האמונה** - כי בלעדי אמונה צרופה אי אפשר כמעט להתנהל בעולמנו.

***

וחי בהם - כי הם חיינו!

ונפתח בפסוק יסודי בפרשתנו המלמדנו את תמצית עניין חשוב זה:

"ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה'". (ויקרא יח, ה)

והנה יש להבין:

א. מה באה התורה להוסיף ולחדש כאן, אחר שכבר נאמר בפסוק קודם לכן "את משפטי תעשו ואת חוקותי תשמרו ללכת בהם אני ה' אלוהיכם", שבו נצטוונו מפורשות על שמירת משפטי התורה וקיום המצוות, ומה אם כן התוספת שיש בפסוק הסמוך מיד אחר כך "ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה'?"

ב. אם נאמר "ושמרתם" הלא פשוט וברור הוא "אשר יעשה אותם", ומדוע האריך הכתוב בלשונו?

ג. גם אם נאמר שעיקר ענין ה"ושמרתם" הוא להישמר מפני הלאוין – מצוות לא תעשה, וה"יעשה אותם" עוסק במצוות עשה, אזי יש להבין מה ההוספה בסיום הפסוק - "וחי בהם"?

אולם, נראה שבא הכתוב להוסיף עוד גדר על מה שנאמר כבר.

עולמך תראה בחייך

והדברים יובנו בהקדים מאמר הגמרא (ברכות יז, א):

"כי הוּוּ מפטרי רבנן מבי רב אמי, ואמרי לה מבי ר' חנינא, אמרי ליה הכי: עולמך תראה בחייך ואחרייתך לחיי העולם הבא ותקוותך לדור דורים" וכו'.

ברכתם של חכמים לרב אמי צריכה ביאור. הסיפא של ברכתם מובנת – אחרייתך, כלומר סופך, הוא לזכות לחיי העולם הבא. אך מה פירוש 'עולמך תראה בחייך'? מהו אותו עולם אשר היו מברכים זה את זה שיזכה לראות בחייו?

רש"י פירש: שתמצא כל צרכיך. וביאר כוונתו בספר "שלמה משנתו", כי כשאדם נולד, נבראים עמו כל צרכיו וצרכי ביתו, אלא שמחמת מעשיו הרעים אין מראים לו מקומם. ולכן ברכוהו: עולמך המתקון - תראה בחייך, שתמצאנו ולא יהיה אבוד ממך. והריטב"א כתב "כאשר יגיע האדם לתכלית החכמה דומה לעולם הנשמות שהם שכל נבדל, ומגיע למקצת עולם הנשמות בחייו".

והמהרש"א כתב: עולמך תראה, רצונו לומר - עולם הזה.

ונבאר הדברים.

לדעת - ולעשות!

אחת הנקודות המורכבות בעולמו של יהודי היא, שכל אשר בשם ישראל יכונה, במהלך משך חייו, אוגר בראשו מידע תורני ורוחני כזה או אחר, לפי רמתו ומדרגתו, אבל במציאות חייו ישנו פער גדול בין מה שהוא יודע שצריך לעשות או לקיים לבין מה שהוא עושה ומקיים בפועל.

נמצא לפי זה, שעבודה רבה רובצת על האדם לעסוק תמיד בהצמדת הפער וליתן את דעתו באופן תדיר שכל מה שיודע ומבין שצריך לעשות אכן יבוא לידי יישום מעשי על ידו.

וממילא יש לומר שזו היתה כוונת חכמים לאחל זה לזה בעת פרידתם לשלום מרב אמי - עולמך תראה בחייך – פירושו, אותו עולם, אשר זכית לדעת וללמוד עליו כאן בעולם הזה, את אותו עולם רוחני ותורני תזכה "שתראה בחייך"! תזכה לראות כיצד ליישם אותו יום ביום בחייך, ויהיו הדברים אצלך לא רק בגדר ידיעה בלבד אלא יהיה בהם צד מעשי ממשי בקיום הדברים. ואז אם אכן תזכה לכך בעולם הזה, ודאי שתהיה "אחרייתך לחיי העולם הבא", לבטח תהיה זו אחריית טובה וראויה.

זהו "וחי בהם".

לא רק לדעת!

לא רק לשמור ולעשות!

אלא לחיות את קיום המצוות! לקיימם כמהלך של דרך חיים! לחיות באופן שכל מה שאני יודע ומבין בעבודת ה' אני גם זוכה ליישם.

ופירוש הדבר, לחיות גם כן את מה שאני לא יודע, להבין שלא הכל אני מבין ולא הכל אני יודע, רק על ידי כך זוכה האדם לגעת ב"וחי בהם" שציוותה התורה.

מדוע נעץ חזקיהו המלך חרב בבית המדרש?

הגמרא (סנהדרין צד, ב) מביאה את הפסוק:

"וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יָסוּר סֶבֶלּוֹ מֵעַל שְׁכֶמֶךָ וְעָלוּ מֵעַל צְוָאֲרָךְ וְחָבַל עַל מַפְנֵי שְׁמֹן". (ישעיה י, כז).

ודורשת כך:

"אמר רבי יצחק נפחא: חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיהו שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. מה עשה? נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר: כל מי שאינו עוסק בתורה יידקר בחרב! בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ, מגבת ועד אנטיפרס ולא מצאו תינוק ותינוקת איש ואשה שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה".

והשאלה ידועה, מכח איזה דין נעץ חזקיה מלך יהודה חרב על פתח בית המדרש והכריז שעונשו של מי שלא יעסוק בתורה יידקר בחרב? הרי לא מצינו בשום מקום בפוסקים ובחז"ל שיש לחייב מיתה את המבטל תורה, ואילו כאן הרי לכאורה חזקיה התיר את דמו של מי שלא עוסק בתורה וחרץ דינו למיתה!?

אולם ידוע שבאותה תקופה היה המצב בעם ישראל גרוע מאוד מבחינה רוחנית. שהרי ח"ו אם היה נוצח סנחריב לא היתה תקומה לשונאיהם של ישראל ח"ו, על כן בא חזקיהו המלך, שידע כי על התורה, ורק עליה, נאמר "כי הם חיינו ואורך ימינו", והיא מגנא ומצלא, והכריז קבל עם ועדה: אם יש מצב סכנה לעם, הרי שחובתנו לעת כזאת היא להרבות בלימוד התורה, שהיא המהווה את סם החיים לאדם, ובכוחה להגן עליו מכל מיני מרעין בישין, וביגיעתה כל כוחות הרע נופלים ובטלים.

אשר על כן, חזקיה גמר אומר בליבו לעשות את הדבר הנכון, אפילו אם מדובר בצעד נועז ולא שיגרת, ולומר לכל שואל ודורש שאין שום דרך להינצל, רק דרך עסק התורה!!!

ייחוד אנשים מוכשרים לתורה ולתפילה שיצאו עם הלוחמים

הנצי"ב בהקדמה לספרו "העמק שאלה" על שאילתות לרב אחאי גאון, מיטיב לבאר זאת בלשונו שלו:

איתא בסנהדרין (צד, ב) שנעץ חזקיהו חרב על פתח בית המדרש ואמר כל מי שאינו עוסק בתורה יידקר בחרב, ולא עוסק בלימוד קבלות שהיו בידם מכבר, אלא הגדיל תורה לחקור ולהעמיק חידוש הלכות עד שנעשה הכל כשולחן ערוך הלכה למעשה, כדאיתא שם "בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ, מגבת ועד אנטיפרס ולא מצאו תינוק ותינוקת איש ואשה שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה".

ודבר זה מפליא, היאך מצא חזקיהו לב לגזור כזאת שמי שעוסק בתורה יידקר בחרב?

אבל העניין שידוע שבימינו היה סנחריב משחית את הארץ והיה שוטף כמה קהילות ישראל עד ירושלים, ועיקר מלחמתן של ישראל הוא בקול תורה כדאיתא במכות (י, א) "עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים", "עומדות היו רגלינו" - שלא ימוטו במלחמה, בזכות שערי ירושלים שהיו מלאים בתורה", ואיתא במדרש (בראשית רבה פרשה סה, כ) ששאלו את בלעם ואת אבנימוס הגרדי אם יכולים אנו להזדווג לישראל והשיבו: בְּדָקוּ בַּבַּיִת מִדְּרָשׁוֹת, אִם מִצְאֲתֵם שֵׁם תִּינוּקוֹת מִצְּפָפִין בְּקוֹלָן אִי אַתֶּם יְכוּלִים לְהַזְדוּוֹג לָהֶן, שֶׁכֶּךָ הַבְּטִיחַ לָהֶם אֲבִיהֶם וְאָמַר לָהֶם 'הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב' - בְּזַמַּן שֶׁהַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב אֵין 'הַיְדִידִים יְדֵי עֲשׂו', וְאִם לֹא 'הַיְדִידִים יְדֵי עֲשׂו'.

ולעולם זאת על ישראל, בשעה שהיו יוצאים למלחמה, היו מייחדים אנשים מוכשרים לתורה ולתפילה שיצאו עם הלוחמים לאהלי השדה, ושם שינו חרב לשונם בקול תורה... וזוהי כוונת ברכת משה לזבולון - "שמח זבולון בצאתך" - למלחמה על שדה. 'ויששכר באהליך' - באהלי המחנה, שעוסק אז בתורה... ואם כן שהיה צורך המלחמה היה אפשר לגזור על זה כמו שאפשר למלך לגזור על כל עמו ליטול חרב למלחמה בשעת הצורך".

הכח של חזקיהו - כח של מלך המוציא את עמו למלחמה

הנצי"ב תמה איך עשה חזקיהו המלך כזאת, להכריז הכרזה כזו "כל מי שאינו עוסק בתורה יידקר בחרב זו", היכן מצאנו דבר כזה שלימוד תורה הוא "ייהרג ובל יעבור"? הוא מבאר על פי הידוע, שכוחו של עם ישראל הוא בקול לימוד התורה שלו, והוא שהציל את עם ישראל בזמן חזקיהו המלך מידי

של סנחריב שהשחית את הארץ. הכח של חזקיהו הוא כח של מלך המוציא את עמו למלחמה, והכח הזה הוא זה שהביא אותו לדרוש מהעם לעסוק בתורה בבית המדרש עד כדי נעיצת חרב בבית המדרש ואמירת "כל מי שאינו עוסק בתורה - יידקר בחרב".

כל מטרתו היתה ללכד את העם תחת דבר אחד בסיסי ושורשי - כל המקבל עליו עול התורה מעבירים ממנו עול דרך ארץ. ולהאמין בזה ללא ספק!!

לחיות את מה שאני יודע

מחזיקה אפשר ללמוד גם שיש זמנים שבהם אין "בחפץ לב", אין לכל אדם את הרשות להחליט אם הוא רוצה ללמוד או לא, מה ללמוד, כמה הוא רוצה ללמוד, או מה קצב הלימוד שלו, יש זמנים שבהם צריך להיות כמו מלך שברשותו יש את הסמכות לקבוע - "עכשיו זה זמן של מלחמה".

זהו הגדר של "וחי בהם", לחיות את מה שאני יודע, לא בתור סיסמאות בלבד, אלא הלכה למעשה! לחיות זאת, כפשוטו ממש.

וכעת, יש להתבונן מהי הדרך וכיצד יוכל האדם להגיע למצב בו יחיה במציאות של התחברות עם המציאות של קיום תורה ומצוות באופן שיתקרו הדברים לליבו ויקויים בו "וחי בהם".

נראה שסוד העניין והדרך המובילה לעלות בית אל, יוכל להתממש בנפש היהודי על פי מה שכתב מורנו המשגיח הגר"א דסלר זצוק"ל בספר מכתב מאליהו, שם התווה דרך לכל הבא בשערי העבודה והאיר נתיב למען נדע את המעשה אשר נעשה:

גדר מצווה ועושה

"זהו עניין מתן תורה על הר סיני, שהתורה הורדה אלינו בבחינת "מצווה" וזהו עניין הקדמת נעשה לנשמע. מאז אפשר לאדם להידבק בתורה גם בהיותו בדרגה נמוכה, ולעלות על ידה בשומרו את מחוותיה, בדרך מצווה ועושה, ועל ידי זה יוכל לבוא אל ה"נשמע", שהיא מדרגת השמיעה הפנימית. אלא שתנאי אחד לזה, והוא - שיעשה כמצות ה' כדי לקיים רצון בוראו, ולא מתוך הרגל גרידא. מי שעבר עבירה ושנה בה כמה פעמים, ועל ידי זה נעשית לו כהיתר, גם לו אפשר להמשיך לקיים מצווה או להיזהר מהעבירה מתוך הרגל ושיגרה, אבל אין זאת בחינת "מצווה ועושה" כי כבר פרק מעליו את עול המצווה, ואינו מרגיש כבר את המחייב שבציווי.

כתב הרמב"ם (הלכות מלכים פ"ח ה"יא) שהגוי המקיים שבע מצוות בני נח, הוא מחסידי אומות העולם, אבל רק בתנאי "שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שציוה בהן הקב"ה בתורה". ומקורו צריך עיון. והכסף משנה שם כתב שזו מסברא דנפשיה. אך אפשר לומר שהרמב"ם למד זאת מהגמרא (עבודה זרה ג, א): "מנין אפילו גוי ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול, תלמוד לומר - אשר יעשה אותם האדם וחי בהם" (פירוש: לעולם הבא). "שעוסק בתורה" פירושו ללמוד על מנת לעשות, והקיום בכלל, ועיין שם בתוספות שפירשו שעוסק בשבע המצוות שלהם, כלומר, שלומדן מתוך התורה, ומקבלן על עצמו כמצווה ועושה, בדרך עבדות.

מכאן שמתן תורה היקל גם על גוי לבוא למדרגות אמיתיות, על ידי שבתחילה מתבררת לו אמיתות התורה, ומרגיש את ציווי ה' המחייב, ואחר כך אפשר לו לזכות על ה"נעשה" ה"נשמע" - להיות עוסק בתורה. גדלות האבות הקדושים היתה שבלי סיוע מתן תורה זכו להשיג את כל גדרי התורה. וגם קיבלום עליהם כעול במדרגה גבוהה כל כך, עד שאמר עליהם הקב"ה: "שרצו לפני כסוסים" (סנהדרין צו, א).

שלא יהיה כמצות אנשים מלומדה

עתה, כיון שירדה התורה למטה, אי אפשר להשיג השגה אמיתית בכל מדרגה שהיא אלא על ידי התורה. גם דרגות של רוח הקודש ונבואה מתגלות רק בכח התורה, וזה שאמר הכתוב (דברים ל, יב): "לא בשמים היא" (עיין בבא מציעא נט, ב). וכן הוא ביאור הגמרא במכות (כג, ב) שקבעו הלכה כרבי חנניה בן גמליאל שאמר: "כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתם". והקשו: מנין יודעים שהלכה כרבי חנניה בן גמליאל? הרי עונש כרת הוא בידי שמים, וכי מאן סליק לעילא, ואתא ואמר!! (מי עלה לשמים וחזר משם, והעיד לנו שהחייב כרת אינו נענש מן השמים אם לקה בידי בית דין!!) אלא קראי קא דרשינן (אנו דורשים כן מהפסוקים). (מכתב מאליהו ח"ג עמ' 52).

מבואר בדברי המשגיח זצוק"ל שעניין בסיסי ומהותי הוא בקיום תורה ומצוות, שעל אף שלא תמיד יודע האדם את טעמי המצוות ושורשיהם, אין הוא תופס את עומק עשייתו, אך בכל זאת תנאי אחד חשוב ויסודי הוא: שידע שאכן עושה הוא מצות ה', מקיים את רצון הבורא, שלא יעשה את המצוות מתוך הרגל בלבד, כמצות אנשים מלומדה.

רעת ה"מלומדה" שהיא גוררת את האדם ומביאתו למקום המהווה תחילת פריקת עול המצוות. אך אם מקיים את המצוות מתוך הבנה שעושה רצון ה' מיד עולה מהדרגה הנמוכה למקום אחר, נעלה יותר, היוצר אצלו דבקות בתורה.

והדבקות זו תביאהו ודאי לקיום שאר המצוות.

זהו גדר "וחי בהם"!

להיות כל הזמן עם אותו רצון ואותה שאיפה לעשות רצון ה', ובכך יזכה ללא ספק להתעלות אין סופית.

"זאת תורת העולה"!!

האדם צריך לשאוף תמיד לעלות מעלה בקדושה, לעשות עצמו כאותה עולה התמימה שעולה כליל לה'. חובתו לאמץ את כל כוחותיו הרוחניים והגשמיים, כדי לנתבם לאפיק הרצוי ולעשותם כמכשיר לעבודת ה'. משום שההתקרבות לה' בלהט והתלהבות של קדושה, מטהרת את הלב ומסירה ממנו אפילו הרהור עבירה, כשם שעולה מכפרת על הרהורי הלב. וכן נאמר בהמשך הפסוק: "היא העולה על המזבח כל הלילה עד הבוקר". דהיינו, עיקר כוחה של הקדושה היא בהתמדה לעלות במדרגות הקדושה, מבלי להיעצר במדרגה השגרתית. ואז -

"ואש המזבח תוקד בו"!

עיקר העבודות הוא הלב

הגאון רבי דוד שלמה אייבשיץ, מבאר זאת בספרו "ערבי נחל", וממנו יתד ממנו פינה:

תחילה הוא מציין את הקושי בפסוק, "ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה'". יש לדקדק, שפסוק זה לכאורה מיותר, שכולו נאמר במקרא שלפניו.

וכותב כך:

"לבאר כל זה, הנה הנביא הוכיח את ישראל (ישעיה כט, יג) "ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה", ירצה כי אפילו ההולך בדרך התורה והמצוה מצד ההרגל או מצד טבעו, אין עבודה זו כלום. אלא צריך האדם להבחין ולידע בכל עת ורגע את מי הוא עובד ולשם מי הוא עושה עבודתו, כאומרם ז"ל (צוואת רבי אליעזר הגדול) "דע לפני מי אתה עומד". כי אין עבודת האדם לה' כעבודת העבד לרבו, אשר אם יעשה העבד כל מעשהו המוטל עליו יצא ידי חובת רבו, אף אם לא יעשה מעשיו בהבחנה לדעת מי הוא עובד. כי אין רבו צריך לזה, רק לעיקר השירות אשר הוא עושה לו. אבל ה' יתברך אינו מקבל תועלת ממעשי האדם, כי קודם שנברא העולם היה הוא ושמך יתברך (פרקי דרבי אליעזר, פרק ג), רק רצה לזכות את ישראל נתן להם עבודתו. לכן עיקר העבודות הוא הלב, כמאמרם ז"ל "רחמנא לבא בעי", ולעבדו בדחילו ורחימו, וזה על ידי ההשכלה שאין מסיר מלבו אף רגע למי הוא עובד". ("ערבי נחל", פרשת אחרי מות, ב).

ה"ערבי נחל" דורש מהמילים "וחי בהם" את אחד מהיסודות המרכזיים בדרך קיום המצוות - "רחמנא ליבא בעי" (הקב"ה מבקש את הלב).

ערכה של המצוה נקבע בהתאם למידת החיות והתשוקה הפנימית שמלווה את קיום המצוה. אין די במעשה החומרי כשלעצמו, אלא משמעותה האמיתית של המצוה מצויה בשורש הרוחני של הרצון שבלב.

על כך מוסיף בעל ה"ערבי נחל" שמידת החיות בעשיית המצוות תלויה בשאלת קיום המצוה לשמה. עשייה לשמה מעלה את המצוה בכמה דרגות.

המשפט "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם" מתפרש לפי ה"ערבי נחל" כך: יש לקיים את המצוות מתוך חיות, ולא כמצות אנשים מלומדה. יש כאן תביעה לקיום המצוות לא כשיגרה והרגל, אלא מתוך שמחה וחיות, ולידע לשם מי אנו עושים אותם.

והדרת פני זקן-דבר המסור לליבו של עושהו

מצוה חשובה ויסודית הטומנת בחובה את ה"וחי בהם" של כל יהודי באה לידי ביטוי בציווי - "מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלוקיך אני ה'".

וישאל השואל, אמנם עצם ההוראה לכבד ולהחשיב את הזקן, ודאי מובנת היא, אך מה פשר סיום הפסוק "ויראת מאלוקיך" העוסק במצוות המסורות ללב, כמו "לא תקלל חרש ולפני עיוור לא תתן מכשול", ששם אכן סיום הפסוק מנומק במילים "ויראת מאלוקיך", יען כי רק בוחן ליבות וכליות שומע את הקללה שבה חירפת את זה שאינו שומע, רק הוא יודע אם עצתך לחברך הוגנת או לא, אבל כאן, מה ענין "ויראת מאלוקיך" ל"מפני שיבה תקום והדרת פני זקן"?

ובאמת, רש"י על אתר כבר הרגיש בקושי זה, וכתב: "והדרת פני זקן - איזהו הידור? לא ישב במקומו ולא יסתור את דבריו. יכול יעצום עיניו כמי שלא ראהו! לכך נאמר "ויראת מאלוקיך", שהרי דבר זה מסור לליבו של עושהו שאין מכיר בו אלא הוא, וכל דבר המסור ללב נאמר בו "ויראת מאלוקיך". ע"כ.

מבואר מזה, שיש צורך להזהיר אזהרה מפורשת מפני תופעה העלולה אולי להיות מצויה, והיא סכנת ההתעלמות מן הזקן, עד כדי שהתורה צריכה לצוות על כך, על מנת שלא יהיה מצב של פגיעה וזלזול בזקן באמצעות העלמת עין ממנו, מקשייו ומצוקותיו.

זהירות מההתעלמות

האבן עזרא מעמיק בדברים ומבאר בפירוש נוסף:

"וטעם ויראת מאלוקיך, שיענישך בימי הזקנה".

ואם כן, יזכור האדם שבהתעלמותו מן הזקן יחזור אליו הדבר מידה כנגד מידה, ואף הוא עלול להיענש בצורה זו, שאף בימי זקנותו שלו יתעלמו ממנו.

והדברים צריכים התבוננות.

ודאי שכל אדם מבין שאדם מבוגר או זקן הוא אחד כזה שעבר הרבה בחייו, ויש מה ללמוד ממנו וצריך לכבדו, אלא שיצר הרע מסמא את עיניו, ואז הוא נתפס לשטחיות ומסתכל על הזקן כאדם שכביכול היום אין ממנו הרבה תועלת, וממילא אפשר להתעלם ממנו, חשיבה כזו היא תוצאה של אדם שחסר לו ב"וחי בהם"! אין הוא מסתכל על החיים האמיתיים, אינו חי את מה שצריך להיות ומה שהתורה מורה, אלא חי את הרגע, ראייה הלוקה בשטחיות, ידע אדם זה כי עלול הוא ח"ו למצוא את עצמו באותו מצב ממש לכשיזקין ואז הוא יחיה בדרך הקשה את מה שהוא ראה באחרים וכך יקוים בו "וחי בהם" בדרך שכזו.

המילים "וחי בהם" אינם מכוונים רק לשכר המצוות, אלא כהגדרת הגישה הנכונה לקיום התורה והמצוות.

זהו הציווי וזו האזהרה – לחיות את התורה! לחיות את המצוות! כפי שהם...

התורה היא החמצן! מי שלומד תורה הוא חי!

מסופר על כמה גדולים שישבו יחד, וקם אחד מהם ודרש אודות חשיבות לימוד התורה, ובתוך דבריו התבטא ש"תורה היא כמו חמצן של היהודי!!! באותו מעמד נוכח הגאון רבי ברוך דב ליבוביץ' זצ"ל, בעל הברכת שמואל, ובשומעו זאת נעמד וזעק מנהמת לבו: זוהי טעות!!! **תורה היא לא כמו חמצן!!! התורה היא החמצן!** וכמו שבלי חמצן אדם אינו יכול להתקיים אפילו רגע אחד, כך גם ח"ו ללא תורה, אין קיום!!

ובספר פניני רבנו האבי עזרי (להגרמ"מ שולזינגר, עמ' קיא) מובא המעשה באופן מעט שונה:

בפולין היתה אסיפה של גדולי ישראל, ואחד הנואמים אמר שהתורה היא החמצן של החיים, מיד נעמד רבנו ברוך בער וצעק: אני מוחה! התורה היא לא החמצן של החיים, כי אם כן אז הפירוש שיש שני דברים נפרדים, יש חיים והם צריכים חמצן, והתורה היא החמצן שלהם, אין כזה דבר, התורה איננה הכי תימצוי לחיות, התורה היא **החיים בעצמם!** מי שלומד תורה הוא חי, ומי שלא – אז הוא מת!!!

יהי רצון שנזכה לחיות חיי תורה ותורתנו תהיה תורת חיים..

לחיות אמונה

ועתה ניגש אל הנקודה הנוספת בעניין זה והיא - לחיות אמונה.

מי שיאמר שלחיות באמת אמונה זה מהדברים הפשוטים, אינו אלא שייך לאחד משניים, או שאינו יודע באמת מה זה לחיות אמונה, או שהוא באמת אוהז במדרגה גבוהה ואמיתית של אמונה, אולם מן הסתם האפשרות הראשונה מצויה יותר.

להצמיד פערים בין ידיעת ה' והשגחתו עלינו בכל הקורה אותנו לבין התחושות המובילות אותנו כאשר מתרחשים דברים לא קלים, זוהי מלאכה לא קלה, להבין שכל דבר, אפילו שבעינינו שלנו הוא נתפס כשלילי, יש בו בעצם תכלית, לראות את המתוק שנמצא בתוך המר, להבין שאין מציאות של רע בעולם, ועוד כהנה וכהנה, זוהי עבודה יסודית וחשובה, אך גם מחייבת ותמידית.

יציאת מצרים והעבדות - סימן ויסוד אמוני לדורות

אחד האירועים אשר מהווים ציון דרך מהותי בחייו של כל יהודי זהו ללא ספק - יציאת מצרים, על כל המשתמע מכך.

וניגע בנקודה אחת יסודית שיש הרבה מה ללמוד ממנה לחיינו אנו.

בחג הפסח, כאשר אנו מעלים על נס את הניסים הגלויים והשגחת ה' עלינו, אין אנו מתכוונים רק לנס ההצלה והיציאה ממצרים, אלא אף לשנות **השעבוד**, שהרי כל מטרת השעבוד היתה ככלי שנועד להכשיר את עם ישראל לנטוע בליבם ובנפשם את מידת ההכנעה, שע"י כך ידעו כיצד להיות משועבדים לקב"ה.

לפי זה, גלות מצרים לא נכללה בגדר עונש על חטא, אלא כאמצעי חינוכי. תועלת הגלות היתה להכניע את ליבם של ישראל כדי שיהיו ראויים לקבלת התורה ולירש את הארץ, כך ששעבוד ישראל במצרים היה בגדר "ייסורים של אהבה". המלבי"ם (תהלים קה, טז) הטעים את הצורך בייסורים: "היה צריך שירדו תחילה לכור הברזל לצרפם שם בכור עוני... והיה גלות מצרים הכנה אל ירושת הארץ". לדבריו, הקב"ה ביקש לטהר את בני ישראל באמצעות "כור הברזל" במצרים, לגרום להם לחוש את טעם העבדות והגלות, ועל ידי כך להעמיק בהם את רגש הכרת הטובה ואת התחושה של ההודאה לה' יתברך, הפודה ומציל.

דווקא מקום המצוקה והקושי הוא מקום החישול והבינה, ההתעוררות והתעצמות.

גאולת מצרים היה בה - ויש בה - עניין כללי לעם ישראל, אך היא טומנת בחובה גם גאולה פרטית של כל יהודי ויהודי, וממילא עליו לבחון ולראות את הכוחות האדירים הטמונים בו ודרכם לצאת מן השעבוד אל החרות.

ונביא בזה עובדה אחת מיני רבות המלמדת כיצד מגלגלת ההשגחה העליונה מצב מסוים לאדם, דרכו יוכל להתעורר ולראות את עצמו, להבין את כוחותיו ולהאמין בהם, ועל ידי כך יוכל להגיע ליעד הנכסף, שלפעמים הוא עצמו לא האמין שיש ביכולתו להגיע אליו.

וכפי שנראה מהמעשה הבא:

צעידה בשביל האימון

הייתה זו שעת בוקר מוקדמת, במשרדה של D.N.R - 'החברה לפיתוח טכנולוגיה רב תחומית', רוב החדרים היו עדיין חשוכים, רק 2-3 עובדים הגיעו והאווירה הייתה שקטה. ניסים סחט את הסחבה שבידיו והעביר ניגוב אחרון על המסדרון הארוך שהיה מבהיק כעת, בליבו חלפה מחשבה שבעוד כמה שעות לא יישאר שום זכר לניקיון עליו הוא עובד כבר מהשעה ארבע וחצי לפנות בוקר, אבל כך דרכו של עולם. במסדרון עוברים בכל יום מאות אנשים, וטבעי הדבר שבסוף היום הוא יהיה מלוכלך, והוא, ניסים - פועל הניקיון יחזיר אותו לקדמותו.

הוא עבר ליד משרדו המהודר של סמנכ"ל החברה וגם אם לא בדיוק תכנן להאזין, הדברים הגיעו לאוזניו: "הוא בסך הכול מנקה, זה התפקיד שלו... הוא כמו עוד מכשיר שנמצא אצלך בבית, אז מה אם הוא מנקה טוב?" ניסים לא האמין למה שהוא שומע: "אי אפשר לתת לו יותר אחריות, זה מה שהוא יודע לעשות וזהו!"

ניסים לא האמין שזה קורה לו. מספיק שהוא מדוכדך מהעבודה הלא מכובדת במיוחד שבה הוא עובד, איך יכול הסמנכ"ל חסר הלב לדבר עליו כך כאילו מדובר בחפץ דומם? הוא חשב לרגע לפרוץ אל חדרו של הסמנכ"ל ולומר לו מה בדיוק הוא חושב עליו, אבל במחשבה שניה הבין שאם יעשה זאת, יהיה זה יומו האחרון בתפקיד. הוא הרגיש שדמעות חונקות את גרונו, למרות הכל ניסה להמשיך בעבודה, אבל הדברים ששמע מהסמנכ"ל לא נתנו לו מנוח וגם כשסיים את יום העבודה תשוש ועייף לא הצליח להירגע.

"רק סבא יחזקאל יכול להציל אותי", חשב לעצמו ניסים, ומחשבה למעשה יצא מביתו ומיהר אל ביתו של סבו הקשיש שאמנם בקושי ידע קורא וכתוב אך היה מלא בחכמת חיים ועצותיו תמיד היו מועילות וחכמות. בדרך אל הדלת הוא עוד הספיק להעיף מבט אל לוח השנה ולפתע שם לב

שהתאריך מוכר לו. 'היום ראש חודש ניסן', חשב לעצמו 'זהו יום ההולדת שלי', חיך באירוניה שדווקא ביום שאמור להיות משמח ומרגש, מצב רוח כל כך מדוכדך ועגמומי.

הוא היה כל כך שקוע בהרהורים ולא שם לב שהנה הוא כבר הגיע אל הבניין הדו קומתי בשכונה הישנה בה התגורר סבא יחזקאל מעל לחמישים שנה. הוא נקש על הדלת ושמע את קולו העמוק של סבא מזמין אותו להיכנס פנימה: "ניסים, איזו הפתעה. מה שלומך?" קיבל אותו סבא יחזקאל בחביבות כמו תמיד. "בסדר סבא", ענה ניסים בקול רפה, הוא לא הצליח להתאפק והחל לספר את משפטי ההשפלה שהגיעו לאוזניו ופילחו את ליבו: "אני מרגיש יותר גרוע מהסמרטוט שבו אני מנקה"..." הדמעות איימו לפרוץ החוצה וסבא יחזקאל ניגש אל המקרר הקטן ומוזג לו כוס מים צוננים.

"אתה מרגיש שאתה רוצה לנקום בו, ניסים?" סבא תמיד ידע לקרוא רגשות, חשב לעצמו ניסים והנהן בראשו: "אתה תלך ותלמד מקצוע ותשקיע את כל הכוחות, ובכל פעם שאתה מרגיש שזה קשה, שזה גדול עליך, תיזכר בדבריו המזלזלים של הסמנכ"ל ותאמר לעצמך - אני אוכיח לו שאני מסוגל להרבה יותר ממה שהוא חושב!" ניסים חיך לעצמו. זו באמת הנקמה המתוקה ביותר שיכולה להיות, הוא נפרד מסבו ועוד באותו יום החל לברר על לימודי תואר.

זה לא היה קל, זה היה רחוק מלהיות פשוט, ולא פעם מצא את עצמו ניסים על סף פרישה, אבל אז היו מצטלצלות באוזניו המשפטים הפוגעניים ששמע: "הוא כמו עוד מכונה שיש לך בבית"..." והרגיש שהוא מקבל כח להמשיך. ואכן, לאחר שלוש שנות לימודים, קיבל ניסים תעודת מהנדס תוכנה בכיר בטקס רב רושם, ומיד ידע מהו המקום הראשון שאליו הוא מתכוון ללכת.

משרדיה של D.N.R לא השתנו הרבה, וניסים צעד מיד לחדרו של הסמנכ"ל ודפק קלות על הדלת. המהום קל נשמע וניסים נכנס פנימה: "אתה זוכר אותי?" פנה אליו ניסים ישירות.

"כן, בטח שאני זוכר אותך".

ניסים החל לספר את המשפטים הפוגעניים ששמע מפיו של הסמנכ"ל שלוש שנים קודם. הסמנכ"ל היה נראה מופתע וניסים הוציא מכיסו את התעודה שקיבל: "תראה לאן יכול להגיע אדם שקראת לו מכונה, אולי עכשיו תלמד לא לזלזל ביכולותיהם של אנשים".

הסמנכ"ל נראה המום, "אני מעולם לא זוכר שדיברתי כך עליך, אני אפילו חיבבתי אותך".

אבל ניסים התעקש שהוא שמע אותו במו אוזניו מדבר עליו: "אתה זוכר אולי באיזה תאריך קרה המקרה הזה?"

"בוודאי שאני זוכר! היה זה יום ההולדת שלי". אמר ניסים, והסמנכ"ל הוציא ממגירת שולחנו יומן פגישות ישן. הוא דפדף מעט לכאן ולכאן ולפתע פניו החלו להרצין והוא עיין בכובד ראש ביומן תוך כדי שהוא ממלמל בשקט: "אין שום סיכוי בעולם שאני אדבר כך על אדם מסוים". לפתע הוא נעצר ופרץ בצחוק ולא הצליח להירגע.

ניסים היה בהלם, הוא לא הבין מה קורה וצחוקו של הסמנכ"ל הרגיז אותו עוד יותר. "הוא ממשיך לצחוק עלי כנראה", חשב לעצמו, אבל אז נרגע הסמנכ"ל והחל להסביר: "באותה תקופה עבדנו על פיתוח חדשני של רובוט לניקוי הבית. לאחר שהגיעו כמה תלונות על כך שהרובוט גרם לנזקים קלים, היה לחץ גדול בחברה, והמשפטים ששמעת נאמרו על הרובוט המשוכלל"..."

ניסים היה פשוט המום מדבריו של הסמנכ"ל. היה ניכר שהוא דובר אמת: "אז מה, סתם בזבזתי אנרגיות?" חשב לעצמו בקול.

"תשמע ניסים!" פנה אליו לפתע הסמנכ"ל: "אם המשפטים האלו הגיעו לאזניך, כנראה שהיית צריך לשמוע אותם כדי שתאמין בעצמך, הנה תראה לאן הגעת בזכותם..."

***

לעיתים, מתוך מצוקה או קושי, האדם בונה ומחשל את עצמו. עם ישראל נולד מתוך שעבוד מצרים, שם הוא גילה את כוחו ואחדותו - למה הוא מסוגל, חבל לתת לכל מיני משעבדים לגלות את הכוחות הטמונים בנו, בואו נגלה אותם בעצמנו, ונשתמש בהם לדברים טובים.

יהודי של צורה

כיון שבהשגחה פרטית עסקינן ובחובת האמונה הסובבת את האדם, אציין מעשה שלקחו בצידו. ביום ד' ניסן תשע"ט הסעתי יהודי מבוגר, ושמו ר' יצחק מלכא, מבית אבות "ערוגת הבושם" לרחוב זבולון המר בבני ברק, יחד עם בנו, ר' רפאל. תוך כדי שיחה סיפר לי ר' יצחק שהוא עלה ממרוקו בשנת תשל"ב, שם זכה להכיר את הגאון הגדול רבי רפאל ברוך טולידנו זצ"ל, סיפר אודות גדלותו ותוך כדי דבריו אמר:

כוחו של הרב טולידנו היה חזק מאד, שח לפני האיש כיון שגם במלכות מרוקו העריכו אותו מאוד והיו מקבלים את דעתו. עד כדי כך שאם היתה נערה שהולכת שלא לפי כללי הצניעות, היה הרב פונה לאביה ומזהיר אותו שאם בתו לא תשנה את לבושה, הרי שהוא יוציא לה צו מעצר והרשויות ישליכו אותה לבית האסורים.

באופן כללי, אמר לי ר' יצחק, לא היתה מציאות כמעט שאשה תלך במרוקו ברחובה של עיר בחוסר צניעות.

עוד סיפר לי: אנחנו במרוקו היינו אוכלים מצות מרובעות, כמובן מצות מכונה. וכששאלתי אם היו אוכלים גם מצות עבודת יד, השיב שרק הרבנים היו עושים מצות עבודת יד בעצמם ומהם היו אוכלים בפסח. ועוד סיפר על מהלך חייהם שם בארוכה, כאשר לכל אורך השיחה היה ניכר במוחש האמונה היוקדת מליבו של יהודי מדור קודם הנראה אולי יהודי פשוט אך אמונתו בבורא והתפעלותו מעבודת ה' של אבותיו וכיסופיו לימי הזוהר, והערכתו לתלמידי חכמים כמעט ולא יודעים גבול...

אכן, להיפגש עם יהודים מהדור הקודם, להתבשם מניחוח ההיסטוריה, ולשמוע פרטים כאלו ואחרים על ארחות חייהם, אינו דבר של מה בכך, מכל דבר יש מה ללמוד ובפרט מיהודים של צורה.

ולא לחינם מגלגלת ההשגחה מפגש עם יהודי.

***

לחיות אמונה זהו ללא ספק דבר המצריך התבוננות.

ולתועלת העניין נציין דברים שנשא המגיד הנודע הגאון הצדיק רבי יעקב גלינסקי זצוק"ל וכדלהלן:

עד איזה גיל משרתים בצבא?

פעם הופעתי בפני אנשי צבא, סגני אלופים. אמרתי: רבותי יש לי שאלה. במלחמת מדין, אמרו רבותינו (במדבר רבה כב, ב) שגייס משה רבינו שלושת אלפים מכל שבט ושבט: אלף למלחמה ואלף לשמר את הכלים, תפקידי עורף, ואלף לתפילה.

ויש לי שאלה - עד איזה גיל משרתים בצבא?

אמרו: ארבעים, חמישים, המפקדים העליונים, ייתכן שיהיו בני ששים. זה הזכיר לי, כשהגרמנים פלשו לרוסיה, נערך גיוס חרום. גייסו גם בני חמישים וששים. בא פטריוט, איכר בן שבעים. אמרו לו: סבא, מה נעשה בדך? שאל: אין בצבא אף אחד בגילי? אמרו לו: אולי גנרל פלוני. אמר: דווקא מתאים לי...

ואני שואל: למה הפרישו שליש מהמגויסים להתפלל? גייסו את כולם למלחמה, ולהתפלל - יתפללו הגמלאים, מ"כולל בעלי בתים"...

והתשובה היא, שרצו להשריש את ההכרה שהתפילה נצרכת במלחמה, והתורה והזכויות, לא פחות מהלוחמים בפועל. ואם לוקחים מהלוחמים ומעבירים אל המתפללים, רק מרוויחים!

וכי מי כבש את שכם? כתוב: "ויקחו שמעון ולוי איש חרבו, ויבואו על העיר בטח, ויהרגו כל זכר" (בראשית לד, כה). אבל רש"י מגלה: "בטח", בטוחים היו על כוחו של יעקב אבינו. ואכן, ידע יעקב שבזכותו נכבשה שכם, בזכות זכויותיו ותפילתו, ולכן מסרה ליוסף: "ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך, אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי" (בראשית מח, כב), היא תורתו ותפילתו (רש"י).

וכל זמן שהיה רבי אלעזר המודעי מתפלל, נחל בר כוזיבא ניצחונות. כשמת, נלכדה ביתר ונהרג בר כוזיבא (ירושלמי תענית פ"ד ה"ה). ובפירוש אמרו: "עומדות היו רגלינו" במלחמה, "בשעריך ירושלים", בזכות שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה! (מכות י, א) (דרשות המגיד - הגדה של פסח).

ובסיום מאמרנו, לאחר שלמדנו עד כמה עוצמה יש בלימוד תורה ותפילה והשפעתן, נביא עובדה מאלפת אשר יש הרבה מה ללמוד ממנה, ונבחן כיצד מעשה או פעולה של צדיק גדול בדור יכול להשפיע ולעורר מהפך ממש בחיי אדם ע"י כח התורה והארת פנים אשר יש בה לימוד לדורות כדלהלן:

כוחן של סוכריות העומד מאחריהן

אהרן היה בחור צעיר, כשארס היצר הרע החל מפעפע בו, מדרדר אותו מדחי אל דחי. מתחילה היה בחור טוב שעסק בלימוד התורה, אך עם הזמן מעמדו הרוחני הלך והידרדר. קשיים אישיים חִבְּרו לחברים לא טובים. ולמגינת כל לב, צפו הוריו בכאב כיצד בנם הולך ועוזב את הדרך עליה חונך, אל עבר פי פחת. לא ארכו הימים ובנם יקירם הפסיק לשמור תורה ומצוות, וביום מן הימים אף בישרם כי הוא עומד להקים בית שלא לפי דרך התורה, רחמנא ליצלן.

ההורים שמעו זאת, וליבם נשבר בקרבם. הם ניסו להניא אותו מכוונתו, אך כל דבריהם נפלו על אוזניים ערלות. למרות שלאורך כל התקופה קירבו אותו והפגינו כלפיו אהבה וחיבה, הנה מגיע הרגע בו הוא מפנה להם עורף באופן סופי, ומנתק את קשר הדורות היהודי. נפשם היטלטלה, ליבם התרסק, ואין לאל ידם להושיע, ה' ישמור.

היה זה בשבת אחת, בה שהה אהרן בבית הוריו כהרגלו, ימים ספורים לפני הצעד הגורלי שעמד לעשות. למרות זאת, בשבת אחר הצהריים - אולי בניסיון אחרון - הזמין האב את אהרן בנו להתלבש כיאות, להצטרף אליו לשיעור שבת קבוע שנערך בבית מרן הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל.

למרבה ההפתעה, אולי בשל שעמוס גובר, נענה אהרן להצעה. הוא מיהר לשוות לעצמו מראה מתאים והצטרף לאביו בדרך המוביל אל הבית הקטן, ברחוב חזון איש 5 בבני ברק. הוא התיישב בירכתי הסלון הצפוף, אביו יושב לצידו. והרב שטיינמן מתחיל למסור את השיעור שעסק בסוגיא קשה ומורכבת בהלכות שבת, כשהקהל כולו מאזין בדריכות למוצא פיו...

לפתע, החל אהרן לנוע בכסאו באי נוחות מופגנת. לרגע מבטו הצטנף וברגע הבא החוויר והסמיק חליפות. האב הציץ בבנו, הבחין שמשוהו מתחולל בנפשו, אך לא הבין מה קורה, הן הרב לא נשא נאום חיזוק, לא דיבר על יראת שמים, לא נתן קולו בהסבר על יראת העונש או תשובה מאהבה. השיעור עסק בנושא תורני מסובך, והרב הרצה את הדברים בשטף. מה גרם לבנו לזעזוע שכזה? מה הביאו לפרץ ההתרגשות ואי הנוחות?!

פתאום החל הבן לרעוד בכסאו, בוהה בנקודה רחוקה וכתפיו רוטטות. לאורך השיעור כולו היה הנער שרוי בשילוב של רעדה והתרגשות, ועם תומו - משך בשרוולו של אביו וזירזו לצאת. אך יצאו השניים מפתח בית הרב, והנער פרץ בבכי נסער: 'לא רוצה! לא רוצה! אני רוצה לשוב בתשובה שלימה! אני רוצה לשוב לכור מחצבתי! אני רוצה לשוב לחיים יהודיים כמקדם!'

האב, נסער אף הוא, לא ידע את נפשו מרוב אושר והסתער על בנו בחיבוקים ונשיקות. נראה כי במעמד הזה, בביתו של הרב, תוך כדי שיעור קבוע ושגרת, נורתה סלע ענקית על לב האבן של בנו, ונפתח הפתח להרהור תשובה כנה. אבל מה גרם לכך? מה היה כה דרמטי בשיעור? מה הביא את ההשפעה האדירה הזו? כיצד הדברים מצאו מסילות ללבבו האטום?!

כששבו הביתה, דומעים ונרגשים, ולאחר שהאם התבשרה גם היא בבשורה המשמחת כי בנה שב בתשובה שלימה ושינה את דרכו, הפנה האב לבנו את תמיחתו, וביקש לדעת מה היה זה בשיעור הזה, שגרם לו לשנות את דעתו ולשוב לכור מחצבתו. הבן קינח את דמעותיו, שתה כוס מים קרים, וסיפר:

היה זה בהיותו ילד, כאשר בסוף שנת הלימודים נסעו הוא ובני כיתתו להיבחן אצל הרב שטיינמן. כל הילדים נכנסו לסלון הקטן שהפך צפוף, והרב ישב בראש השולחן, והפנה שאלות לילדים היושבים סביבו. כל ילד נשאל שאלה אחת, ענה עליה בקצרה, והרב שטיינמן המשיך לשאול את התלמיד הבא.

כשהגיע תורו של אהרן, אולי בשל ההתרגשות ואולי מסיבה אחרת, נשאל שאלה, אך לא הצליח להשיב. שוב שאלו הרב שאלה קלה יותר, אך אהרן היה מבולבל ולא הצליח להשיב. הרב חייד בניסיון להפיג את המתח, ושאל שאלה שלישית קלה עוד יותר. גם הפעם - אהרן גירד במצחו ולא הצליח להעלות את התשובה מזכרונו! הרב הוסיף ושאל פעם רביעית - אלא שאף עתה, אהרן אימץ את מחשבתו. אך לא הצליח לענות תשובה נכונה...

לאחר הפעם הרביעית, הרב שטיינמן המשיך הלאה, וסיים את המבחן. המבוכה הקצרה כמעט נשכחה מליבו של אהרן, ואז, עם תום המבחן, כשכולם עברו על פני הרב שטיינמן לברכה, העניק הרב סוכריה לכל ילד, וכשאהרן חלף על פניו - ביקש ממנו לסור עמו לחדר סמוך. הם נכנסו לחדר, רק הוא וגדול הדור הרב שטיינמן! - הרב סגר את הדלת כדי שאיש לא ישמע, חייד אליו והוציא מכיסו ארבע סוכריות גדולות ועגולות, אותן הושיט לאהרן בחיבה...

'אתה יודע למה אני נותן לך ארבע סוכריות?' - שאל הרב והמשיך, 'יחלא לכל חבריך שענו תשובה נתתי רק אחת! למה אתה מקבל ארבע? - כי את הסוכריה אני לא נותן על התשובה, אלא על המאמץ, על ההשקעה, על החזרה והשינון. הבטתי בך, ראיתי שאתה לא מצליח לענות, אבל ראיתי כמה התאמצת. כמה ניסית, כמה רצית - אז על כל שאלה שהתאמצת להשיב עליה - אני נותן לך סוכריה. חילך לאורייתא!' - אמר הרב שטיינמן ולחץ את ידו של אהרן, נפרד ממנו בברכה חמה...

כל האירוע הזה בחדר הסגור - נמשך כדקה, לא יותר מ-60 שניות!

חלף עשור, עד שאהרן מיודענו נקלע כמעט בטעות לשיעורו של הרב שטיינמן בצהרי השבת, וכשישב באותו סלון ושמע את אותו קול - התעוררה בו ההתרגשות של המעמד ההוא, הסיטואציה שבה ונעמדה מול עיניו והוא חש שוב את החום וההערכה שהעניק לו הרב שטיינמן, את המילים הטובות שהרעיף עליו למרות שנכשל במבחן. את טעמן המתוק של ארבע הסוכריות שנתן לו בשבחו אותו על מאמציו, ואלו הרעידו את ליבו!

ולא סתם הרעידו - המילים האלו שבו והצטלצלו באוזניו! הרב שטיינמן דיבר על הלכות שבת, אבל אהרן שמע בקולו כהדהוד מתוק את המילים: 'כמה התאמצת, כמה ניסית, כמה רצית... חילך לאורייתא!' - ואלו קדחו פתח הולך וגדל בליבו האטום. אלו המיסו את לב האבן, אלו גרמו לו להחליט שהוא זונח את דרכו הרעה ושב לחינוכם של אבא ואמא לדרך ולמורשת ישראל!

כן, כמה מילים של הרב שטיינמן - הצילו את הנער היהודי מניתוק הקשר עם עמו ובוראו, השיבו אותו בתשובה שלימה. סיפור זה שהופיע בגיליון 'קול ברמה', מלמד עד כמה התייחסות כנה, מחמאה אמיתית, מילה טובה שנאמרת מכל הלב ובהערה עמוקה - יש להן את הכח לחולל מהפכות לדורות. להשיב נער לעמו ולאמונתו בחלוף שנים!

לעולם לא נדע מה נחולל בהבל פינו. מה נעשה בכמה מילים שנביע. לעולם לא נוכל לשער מה השפעתה של מילה טובה שנאמרת לילד שיושב ולומר בפאתי בית הכנסת, לבחור שניכר שהתאמץ להשכים לתפילה, לחברותא או לחבר לעבודה ביום שגרתו. למילים יש כח, מילה טובה היא כור אטומי של הענק עוצמה ויכולות - הבה נעמיק מילים טובות לרוב, הבה נחמיא, הבה נתייחס בהארה - ונזכה להיות מאלה שמטיבים עם חבריהם לנצח נצחים, משנים את גורלם!

לעילוי נשמות ישראל אשר אין מי שינציח את שמותם

ת.נ.צ.ב.ה

שבת שלום,

מיכאל זכריהו.